

INTEGRÁLT VÍZHÁZTARTÁSI TÁJÉKOZTATÓ, OPERATÍV ASZÁLY- ÉS VÍZHIÁNY- ÉRTÉKELÉS

2021. október

– kivonat –

Készítette:

az

Országos Vízügyi Főigazgatóság
Vízrajzi és Vízgyűjtő-gazdálkodási Főosztály
Vízrajzi Osztálya

és az

Alsó-Tisza-vidéki Vízügyi Igazgatóság

Budapest, Szeged
2021. október 8.

HELYZETÉRTÉKELÉS

Tisztelt Felhasználó!

A meteorológiai gyakorlatban és elemzésekben az éghajlat általános jellemzéséhez általában 30 éves időszakot vesznek figyelembe. A 30 év egyrészt már elegendően hosszú ahhoz, hogy az évről-évre jelenlévő változékonyság már kiegyenlítődjön, másrészt nem túl hosszú ahhoz, hogy az éghajlat változásából következő különbségek is kiegyenlítődjenek.

A Meteorológiai Világszervezet ajánlása szerint (WMO Guidelines on the Calculation of Climate Normals, 2017, https://library.wmo.int/doc_num.php?explnum_id=4166, 1. oldal) célszerű mindig a legutóbbi kerek három évtized átlagértékeit tekinteni éghajlati normálértéknek, hiszen ez van legközelebb a jelenlegi állapothoz.

Mivel a 2020. évvel újabb kerek 30 éves időszak (1991-2020) zárult le, az elkövetkező években az 1991-2020-as időszak tekintendő viszonyítási alapnak.

Az Integrált vízháztartási tájékoztató, operatív aszály- és vízhiány-értékelés havi rendszerességgel készített kiadvány esetében 2021 áprilisától további adatbázis-fejlesztésekig átmenetileg a meteorológiai és hidrológiai (csapadék, léghőmérséklet, talajvízszint) tényezők alakulásának értékeléséhez (a 2020. évre vonatkozó adatfeldolgozások még nem teljes körűen befejezett állapota miatt) az 1981-2010. közötti 30 éves átlagokat használjuk fel.

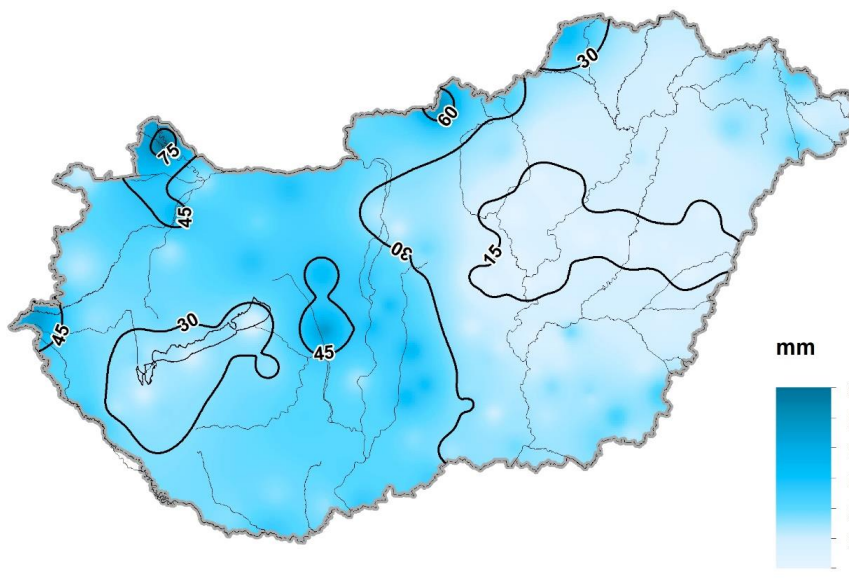
Csapadék

2021 szeptemberében a rendelkezésre álló adatok szerint az ország területére lehullott csapadék mennyisége 6 mm (Szolnok-repülőtér, Zagyvarékas) és 92 mm (Mosonmagyaróvár) között alakult. Az országos területi átlagérték 28 mm volt, ami 24 mm-rel (46%-kal) maradt el a viszonyítási időszak (1981-2010) szeptember havi átlagértékétől.

A szeptember havi csapadékösszeg – Mosonmagyaróvár, Szécsény és Sárbogárd térségének kivételével - elmaradt a sokéves (1981-2010) szeptemberi átlagtól. A legnagyobb csapadékhiány (30-57 mm) a Kőszeg-Pécs-vonaltól délnyugatra eső országrészben, a legnagyobb csapadéktöbblet (15-36 mm) a Mosonmagyaróvár, Szécsény és Sárbogárd térségében fordult elő.

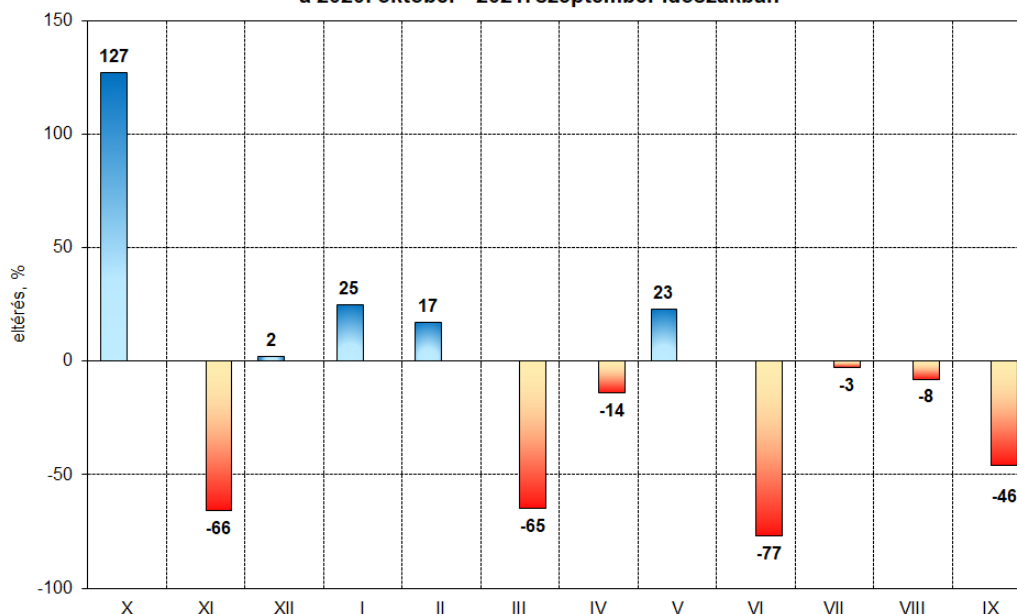
Országos áttekintésben a szeptemberi átlaghoz viszonyított legnagyobb csapadékhiány (57 mm) Nagykanizsa, a legnagyobb csapadéktöbblet (36 mm) Szécsény állomáson fordult elő.

A 2021. szeptember havi csapadékösszeg területi eloszlása

Az alábbi ábrán a legutóbbi 12 havi időszakra mutatjuk be a havi csapadékösszeg országos területi átlagértékének a sokévi átlagtól való relatív eltérését.

A havi csapadékösszeg országos területi átlagértékének sokévi (1981-2010) átlagtól való eltérése (%) a 2020. október - 2021. szeptember időszakban

A 2021. január-szeptember időszakban lehullott csapadék mennyisége 241 mm (Kunhegyes) és 533 mm (Jósvafő) között alakult, az országos területi átlagérték 357 mm volt, ami az időszakos átlagnál 54 mm-rel (mintegy 15%-kal) kevesebb. A 9 havi csapadékösszeg – hozzávetőlegesen a Miskolc-Debrecen-vonaltól északkeletre eső terület, valamint a Kisalföld egyes községeinek kivételével – elmaradt az időszakos átlagtól.

Országos áttekintésben az átlaghoz viszonyított legnagyobb 9 havi csapadékhiány (231 mm) Nemeskisfalud, a legnagyobb csapadéktöbblet (164 mm) Tokaj állomáson jelentkezett.

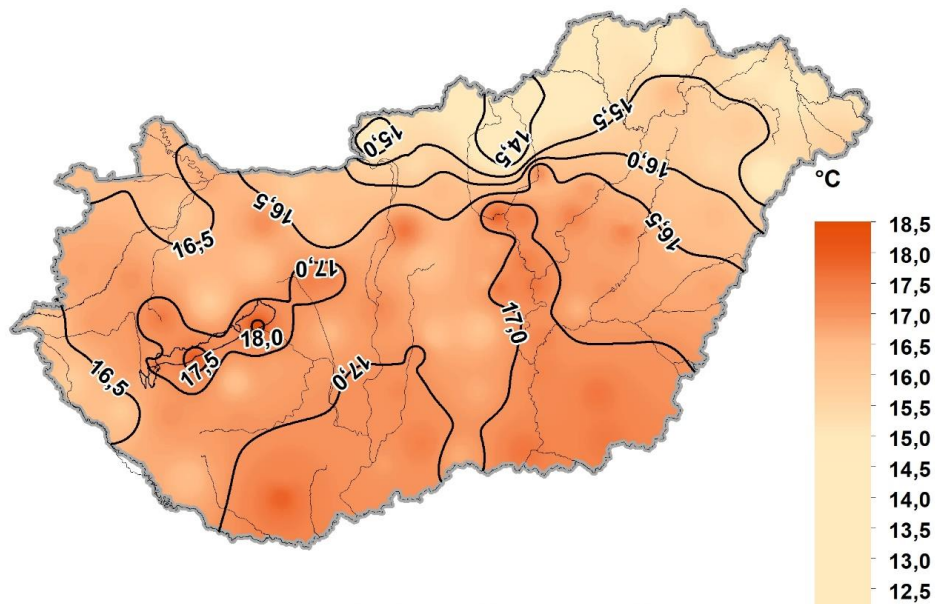
Léghőmérséklet

A szeptember havi középhőmérséklet 12,4°C (Kékestető) és 18,2°C (Siófok) között alakult, az országos területi átlagérték 16,4°C volt, ami a sokévi (1981-2010) szeptemberi átlagtól 0,7°C-kal haladta meg.

A havi középhőmérséklet az ország területének túlnyomó részén meghaladta a szeptember havi éghajlati átlagot.

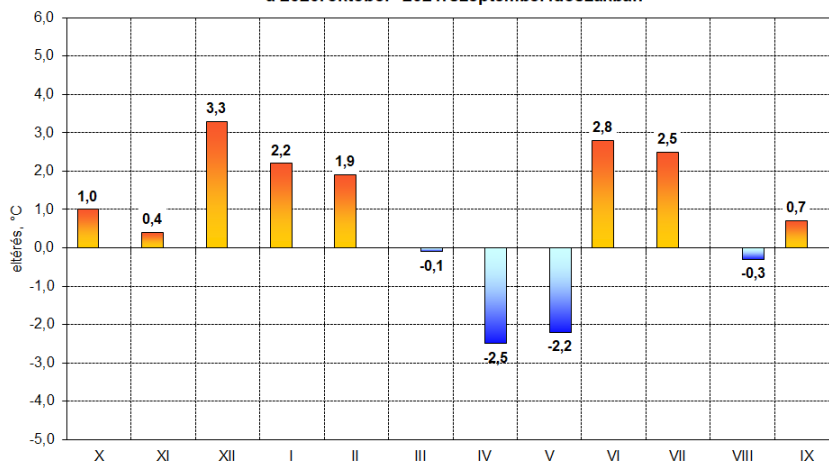
A havi középhőmérsékletben az átlagtól való legnagyobb negatív eltérés (-0,9°C) Cigánd, a legnagyobb pozitív eltérés (+2,3°C) Nagy-Hideg-hegy állomáson fordult elő.

A 2021. szeptember havi középhőmérséklet területi eloszlása

Az alábbi ábrán a legutóbbi 12 havi időszakra mutatjuk be a havi középhőmérséklet országos területi átlagértékének a sokévi átlagtól való eltérését.

A havi középhőmérséklet országos területi átlagértékének sokévi (1981-2010) átlagtól való eltérése (°C) a 2020. október - 2021. szeptember időszakban

Talajnedvesség

A 300 m-nél alacsonyabb területeken a talajok legfelső (0-20 cm-es) rétegének nedvességtartalma szeptember végén az egy hónappal korábbi állapothoz képest kissé magasabb volt. A talajréteg nedvesség-tartalmát területi átlagban síkvidéken általában a 75-90% közötti (a Mezőföld egyes körzeteiben, valamint a Nyírség keleti részén a 100%-ot elérő) telítettségi értékek jellemezték.

A 20-50 cm közötti talajréteg nedvességtartalma szeptemberben a 300 m-nél alacsonyabb területeken – kissé csökkent. Szeptember végén síkvidéken a 20-30% közötti (a Kisalföldön és a Tiszántúl északkeleti határ közeli területén a 30-50% közötti) telítettségi értékek voltak jellemzőek..

Az 50-100 cm-es talajréteg nedvességtartalma szeptemberben a 300 m-nél alacsonyabb térszíneken az egy hónappal korábbi állapothoz képest kissé csökkent. Ennek a talajrétegnek a nedvességtartalmát a hónap végén síkvidékeink túlnyomó részén a 20-30% közötti telítettségi értékek jellemezték.

Talajvíz

Szeptemberben valamennyi síkvidéken csökkent a talajvíz szintje. 0-10 cm csökkenés mutatkozott a Kisalföld északi és délnyugati részén, a Dráva-menti sík területének csaknem egészén, a Mezőföld peremvidékein és a Duna-Tisza köze számottevő részén. A Tiszántúl területén 0-10 cm csökkenés csak elszórtan, kisebb területrészekben fordult elő.

10-25 cm csökkenés alakult ki a Kisalföld középső részén, a Dráva-menti sík nyugati peremvidékén, a Mezőföld területének legnagyobb részén, a Duna-Tisza köze északi és keleti peremvidékén, az Északi-középhegység előterében és a Tiszántúl területének csaknem egészén. 25 cm-nél nagyobb talajvízszint-csökkenés elsősorban a Tiszántúlon, de ott is csak elszórtan, egyes kisebb térségekben mutatkozott.

Az elmúlt hónapban a síkvidékek legnagyobb részén az 1981-2010. közötti időszak szeptember hónapjai átlagértékénél alacsonyabban helyezkedett el a talajvíztükör.

0-25 cm különbség-értékek elsősorban a Kisalföld jelentős részén, a Kiskörei-tározó térségében, a Tiszántúlon a Bodrogtól a Maros hordalékkúpjáig húzódó, megközelítően észak-dél irányú, változó szélességű sávban mutatkoztak. A 25-50 cm eltérések a Kisalföld északi peremterületén és a déli felén, a Dráva-menti síkon, a Mezőföldön és a Duna-Tisza közén nagyobb körzetekben, a Tiszántúlon pedig a Bodrogtól a Maros hordalékkúpjáig húzódó sávot szegélyező, szintén változó szélességű, kissé zegzugos lefutású területeken fordultak elő. 50-100 cm eltérések elsősorban a Dráva-menti sík területén, a Mezőföldön, a Duna-Tisza közén, a Tápió-vidéken, a Jászságban, a Tiszántúlon pedig a Nagykunság délnyugati felén és az északkeleti tájakat részben lefedve alakultak ki. 100-200 cm, illetve helyenként nagyobb különbség-értékek a Duna-Tisza köze területén a Hátság legmagasabb térszínein, továbbá a Mátra előterében és a Nyírség keleti térszínein, a Szatmári-síkon és a Tiszahát déli peremterületén jelentkeztek.

A viszonyítási időszak átlagértékénél kissé magasabb (0-25 cm) talajvízszint a Kisalföldön, a Mezőföldön, a Duna-Tisza köze egy-két körzetében, valamint a Tiszántúlon a Bodrogköztől a Maros hordalékkúpjáig húzódó, megközelítően észak-dél irányú, változó szélességű sáv egyes térszínein fordult elő.

A síkvidékek országos területi átlagában a talajvíztükör 2021. szeptember hónapban az 1981-2010. közötti időszak szeptember havi átlagértékénél 55-60 cm-rel alacsonyabban helyezkedett el.

Operatív aszály- és vízhiány értékelés

Szeptemberben az átlag alatti csapadékmennyiségek és a hónap közepéig tartó, az átlagosnál melegebb időjárás miatt a talajok víztartaléka csökkent, majd a hónap második felében kismértékben, átmenetileg növekedett, de a csökkenő irányú változás nem szakadt meg. Az országra jellemző 40-100 mm kumulatív csapadékhiány szélsőségesen kedvezőtlen vízháztartási helyzetet okoz.

Átlagos októberi időjárás esetén a talajok felső rétegének jelenlegi kritikus nedvességállapota jelentősen javulhat.

Az átlagosnál csapadékosabb október esetén a vízhiány a mélyebb rétegekben is mérséklődhet, teljes megszűnésére azonban egyelőre nincs esély.

A sokévi átlagnál szárazabb október hónap esetén a talajaszály a továbbiakban valószínűleg fokozódik, erős, helyenként szélsőséges talajaszály alakulhat ki az ország egész területén!

Belvízi helyzetértékelés

2021 szeptemberében országos összesítésben a belvízrendszerek közötti vízforgalom mennyisége 82,42 millió m³ volt, ami 0,52 millió m³-rel (1%-kal) maradt el az előző havi értéktől. A szeptember havi vízforgalom részben a felszíni vízfolyásokból a belvízrendszereken átvezetett vízmennyiség volt.

A hónap folyamán az ország területén belvízelöntés nem fordult elő.

A tározókban visszatartott víz mennyisége 2021 szeptemberében országos összesítésben az egy hónappal korábbi értékhez képest 4,53 millió m³-rel (mintegy 7%-kal) növekedett.

2. ELŐREJELZÉS

Időjárás-előrejelzés

Az Országos Meteorológiai Szolgálat 2021. szeptember 13-án kiadott hosszú távú meteorológiai előrejelzése szerint az októberben az átlagosnál melegebb és átlagosan csapadékos, novemberben az átlagosnál kissé melegebb és átlagosan csapadékos, decemberben pedig az átlagosnál kissé melegebb és az átlagosnál szárazabb időjárás valószínűsíthető.

A havi középhőmérséklet és a havi csapadékösszeg országos átlagértékei az alábbi előrejelzett értékközökben várhatók (zárójelben a sokévi átlagokat tüntettük föl):

Hónap	Havi középhőmérséklet [°C]	Havi csapadékösszeg [mm]
október	9,9 – 12,0 (10,2)	20 – 50 (46)
november	3,4 – 5,6 (4,2)	35 – 75 (53)
december	0,0 – 2,7 (0,6)	20 – 55 (44)

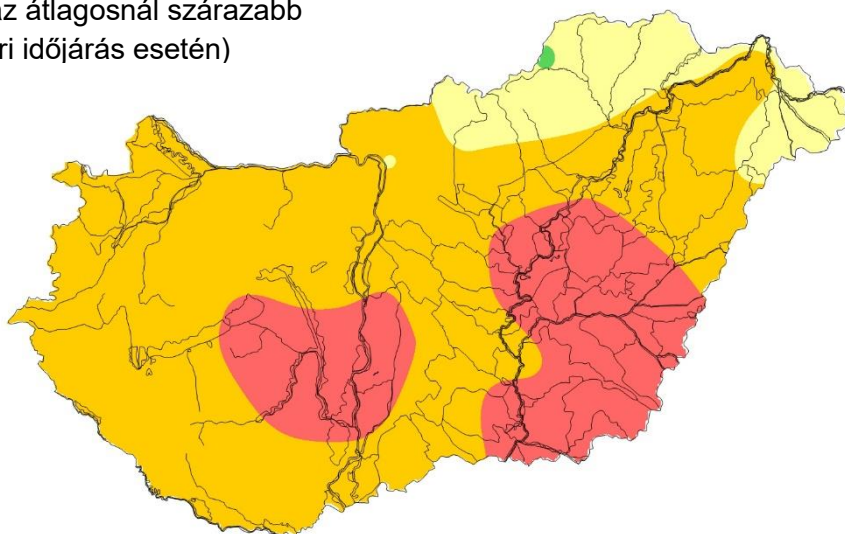
Az OMSZ 2021. október 8-án kiadott középtávú időjárás-előrejelzése szerint a következő 10 napos időszakban jelentős változásoktól mentes, őszi időjárás várható. Egy magassági hidegörvény hatására az időszak első harmadába főleg az ország keleti részén valószínű jelentős (területi átlagban 10 mm/24 óra mennyiséget elérő csapadékmennyiség. Ez követően a csapadékhajlam csökken, az előrejelzési időszak további részében jelentős csapadék nem valószínű. Az előrejelzési időszak folyamán az időszakos átlagnál hűvösebb időjárás valószínű.

Vízháztartási előrejelzés

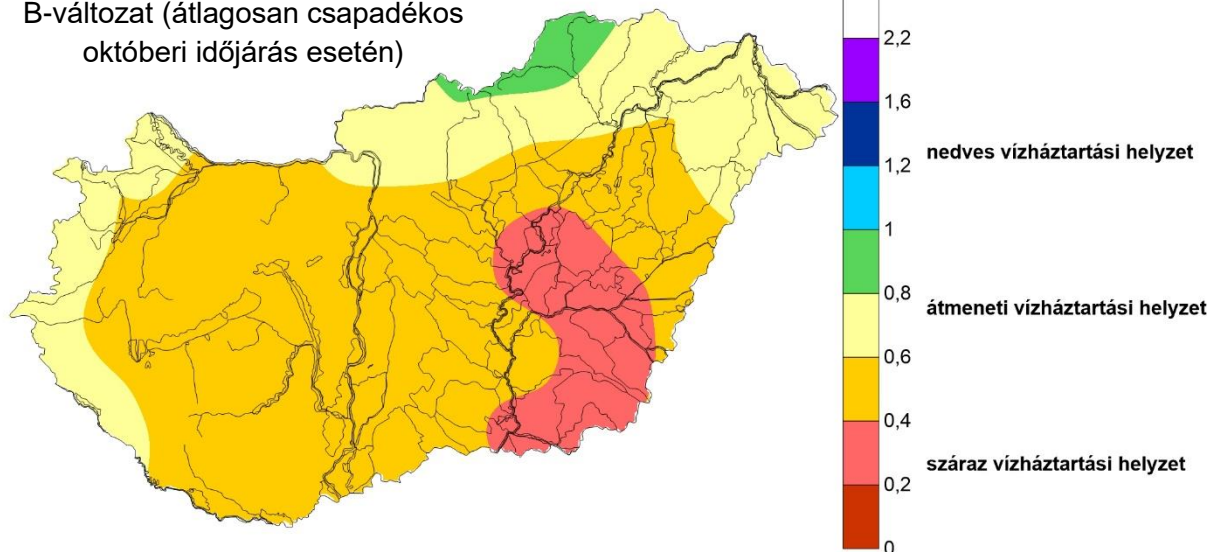
2021. szeptember végén az egy évvel korábbi állapothoz képest országos viszonylatban szárazabb vízháztartási helyzet volt jellemző.

Az októberre előrejelzett átlagosnál melegebb és átlagosan csapadékos időjárás beválása esetén az ország legnagyobb részén száraz vízháztartási helyzet jelezhető előre 0,2-0,6 GVM értékekkel, a Dunántúl nyugati, valamint az ország északi és észak-keleti területein lehet átmeneti vízháztartási helyzetre számítani 0,6-1,0 közötti GVM értékekkel.

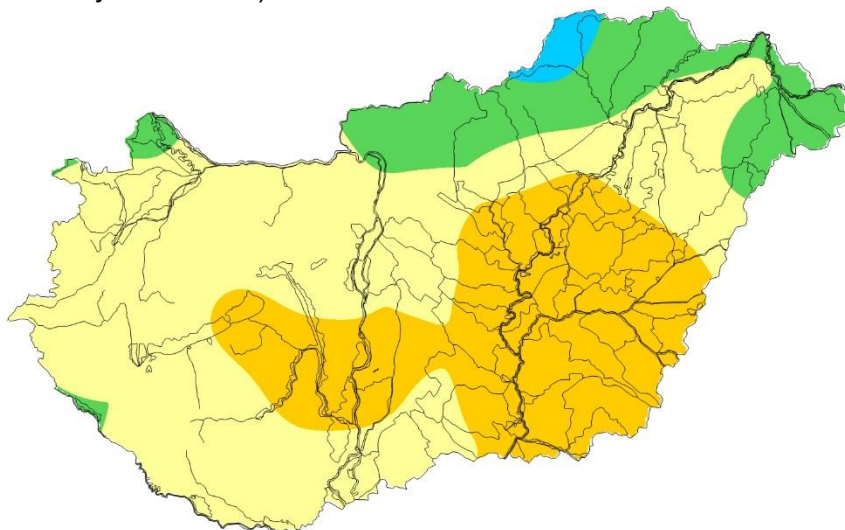
A-változat (az átlagosnál szárazabb októberi időjárás esetén)

B-változat (átlagosan csapadékos
októberi időjárás esetén)

C-változat (az átlagosnál csapadékosabb
októberi időjárás esetén)

Az „Integrált vízháztartási tájékoztató, operatív aszály- és vízhiány értékelés” című kiadványt készítették:

Ágoston Bence, ATIVÍZIG
† Dr. Pálfai Imre, ATIVÍZIG
Dr. Benyhe Balázs, ATIVÍZIG
Fiala Károly, ATIVÍZIG
Fehérvári István, ATIVÍZIG
Dr. Barta Károly, SZTE

Jakus Ádám, OVF
Németh Anita, OVF
Szabó Klaudia, OVF
Szalai József, OVF
Varga György, OVF

Címlapfotó: Szalai József (a Duna Ercsinél, 2021. október 4.)

Az „Integrált vízháztartási tájékoztató, operatív aszály- és vízhiány értékelés” című kiadványt a BM 45/2014. (IX. 23.) rendelet 1.§ (1) c), d), e), (2) és a 3.§ (3) j) alapján havi rendszerességgel az Országos Vízügyi Főigazgatóság – az Alsó-Tisza-vidéki Vízügyi Igazgatóság bevonásával – készíti el és adja ki.